

Rozwijanie myślenia pytajnego

**K.J. Szmidt i E. Płóciennik (2020),
*Myślenie pytajne. Teoria i
kształcenie*, Wyd. UŁ**

oprac. dr Elżbieta Płóciennik

MYŚLENIE PYTAJNE – DEFINICJA

to **wszelkie procesy poznawcze** zachodzące w umyśle pytającego, **związane z czynnościami dostrzegania, formułowania i reformułowania pytań problemowych** wynikających z zaciekawienia i konstruktywnego niepokoju poznawczego, a **wywołanych przez sytuacją problemową lub zadanie zawierające trudność** o charakterze intelektualnym, emocjonalnym lub praktycznym

K.J. Szmidt i E. Płóciennik (2020), *Myślenie pytajne. Teoria i kształcenie*, Wyd. UŁ.

Myślenie pytajne w procesie twórczym

Związek myślenia pytajnego z mądrością

Źródła pytań

PRZYKŁADY RODZAJÓW PYTAŃ

- **pytania faktograficzne** odnośnie cech sytuacji problemowej: *Co?, Kto?, Gdzie?, Kiedy? Ile?*
- **pytania wyjaśniające**: *Dlaczego?, Po co?*
- **pytania proceduralne** odnośnie sposobu funkcjonowania czy istnienia rzeczywistości: *Jak?, W jaki sposób?*
- **pytania hipotetyczne** – pytania wykraczające poza sytuację problemową i dany zbiór informacji: *Co się zdarzy dalej?, Co będzie następane?*

- **pytania o cel:** pytania obiektywne – gdy pragniemy zrozumieć określony przypadek lub przyczynę wydarzenia: *Dlaczego coś się dzieje tak, jak się dzieje?, Jak doszło do...?* i pytania przypuszczające – jako wyraz dociekań i przypuszczeń: *Dlaczego nie ...?*
- **pytania spekulatywne** odnoszą się do nowej wiedzy, rozwijają znane informacje, zawierają intelektualne ryzyko: *Co się zdarzy, jeśli...?, Co by było, gdyby...?*
- **pytania filozoficzne** to pytania o ważne rzeczy, pytania złożone, pytania problemowe, pytania ogólne, pytania doniosłe, na które nie jest łatwo dać rozstrzygającą odpowiedź, np. *Co to jest wartość? Czym jest piękno?*

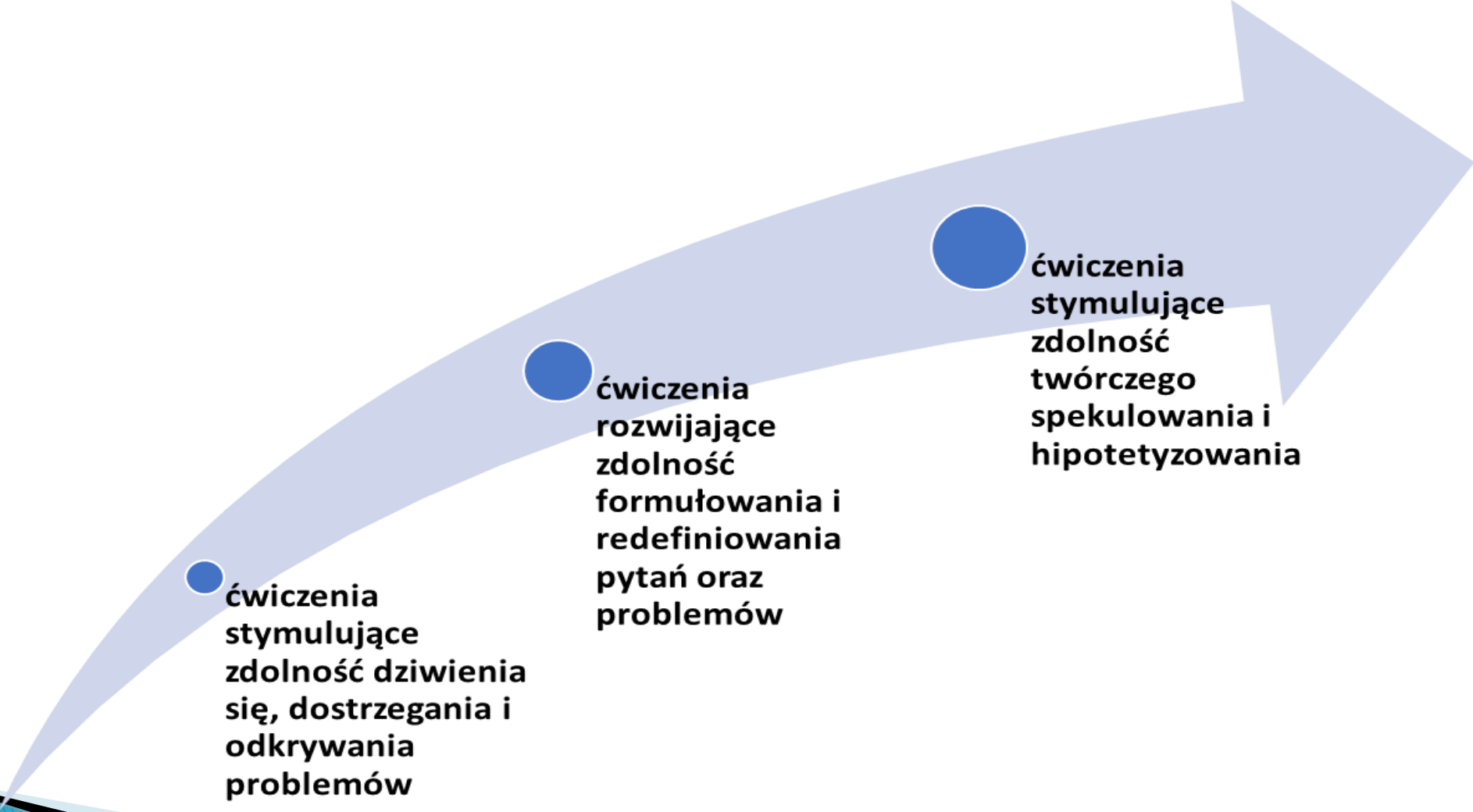
- ▶ **pytania twórcze:** dobre pytania twórcze to pytania otwarte, wprowadzające nową wiedzę i łatwo prowokujące procesy myślenia twórczego oraz rodzące nowe pytania w określonej dziedzinie lub dziedzinach innych, to pytania oryginalne, niebanalne i niestereotypowe, z poczuciem humoru, np. *Dlaczego w spojrzeniu kury jest tyle nienawiści? Czy Pinokio był asertywny? Jaka będzie średnia waga nastolatka w Europie za 10-15 lat?*

HAMOWANIE MYŚLENIA PYTAJNEGO PRZEZ NAUCZYCIELI

- ▶ **Dominacja pytań nauczyciela –** podmiotem pytającym jest nauczyciel, odpowiadającym zaś – uczeń („szkoła transmisyjna”);
- ▶ **Przekonanie, że uczeń uczy się zadawać pytania, słuchając pytań nauczyciela** („nauczyciel transmisyjny”);

RODZAJE ĆWICZEŃ ROZWIJAJĄCYCH MYŚLENIE PYTAJNE

ćwiczenia
stymulujące
zdolność dziwienia
się, dostrzegania i
odkrywania
problemów

ćwiczenia
rozwijające
zdolność
formułowania i
redefiniowania
pytań oraz
problemów

ćwiczenia
stymulujące
zdolność
twórczego
spekulowania i
hipotetyzowania

ĆWICZENIA STYMULUJĄCE ZDOLNOŚĆ DZIWIENIA SIĘ, DOSTRZEGANIA I ODKRYWANIA PROBLEMÓW

- ▶ Co mnie dziwi?
- ▶ Co jest dziwnego we mgle?
- ▶ Co mnie dziwi, co mnie zastanawia w tym cytacie?: *Gdy zamykają się jedne drzwi do szczęścia, otwierają się inne, ale my patrzymy na pierwsze drzwi tak długo, że nie widzimy tych drugich* (Hellen Keller „Historia mojego życia”)

Ćwiczenie: Co cię dziwi, co cię zastanawia, gdy patrzysz na ten obrazek?

- ▶ Zadaj tyle pytań, ile potrafisz?
- ▶ Jakie dziwne, niespotykane zjawisko oglądają bohaterowie obrazka? Narysuj je.

Ćwiczenie: Jak można tu pomóc?

1/ Co cię dziwi, co cię zastanawia, gdy patrzysz na ten obrazek?

2/ Gdybyś mógł zadać bohaterowi obrazka pytania, które poprowadzą do wyjaśnienia jego sytuacji, emocji, odczuć i zachowania, to jakie by one były?

3/ Jakie pytania prowadzące do projektowania pomocy dla tego dorosłego chciałbyś zadać?

Źródło:

<https://fr.depositphotos.com/27451655/stock-photo-trapped-man.html> (dostęp: 15.06.2020)

ĆWICZENIA STYMULUJĄCE ZDOLNOŚĆ FORMUŁOWANIA I REDEFINIOWANIA PYTAŃ I PROBLEMÓW

- ▶ Dziesięć pytań do cytatu:

Nie chciałam przyjąć do wiadomości, że William może pisać i zamieszczać na stronach takie potworności (Delphine de Vigan, *Lojalność*, s. 97)

- ▶ Ćwiczenie: Odpowiedź brzmi ... **film**.

Sformułuj 5 takich pytań, by za każdym razem otrzymać odpowiedź „film”.

Ćwiczenie: Wszystkie rodzaje pytań o... świecę

Kto?	
Co?	
Gdzie?	
Ile?	
Jak?	
Kiedy?	
Dlaczego?	
A co, jeśli?	
Co by było, gdyby?	
Twoje nowe pytania	

Ćwiczenie: Pytania o plusy, minusy i interesujące kwestie

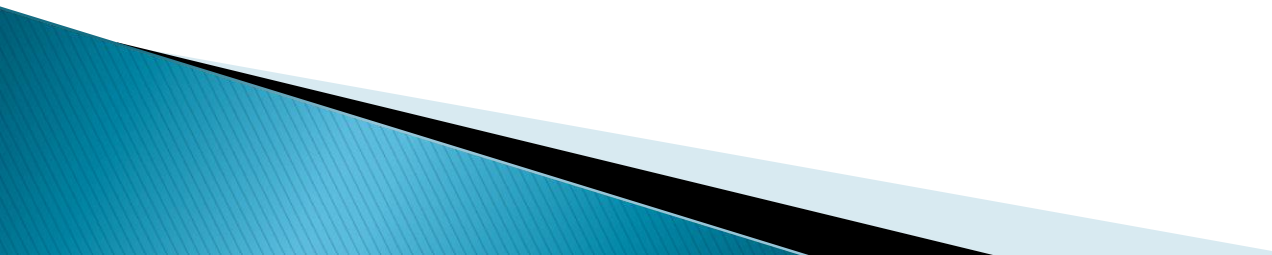

Źródło:

<https://pl.depositphotos.com/13528819/stock-photo-washing-the-dishes.html> (dostęp: 17.06.2020)

- ▶ I grupa – o zalety (plusy) tej sytuacji;
- ▶ II grupa – o wady (minusy) tej sytuacji;
- ▶ III grupa – o interesujące kwestie w tej sytuacji.

ĆWICZENIA STYMULUJĄCE ZDOLNOŚĆ TWÓRCZEGO SPEKULOWANIA I HIPOTETYZOWANIA

- ▶ *Co by było, gdyby.....* nic nie płacono piłkarzom Realu i Barcelony
  - ▶ *Zapytaj innych Co stanie się, jeśli...?*
-

Ćwiczenie: Postaw pytania do problemu „*Jak udoskonalić (...) rower i jazdę na rowerze?*”

Źródło: <https://pl.depositphotos.com/stock-photos/depositphotos-102925716-stock-illustration-boy-fallen-off-the-bicycle.html?filter=all> (dostęp: 17.06.2020).